

ЎЗБЕКISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

ЎЗБЕКISTON RESPUBLIKASI
INNOVATSION
RIVOJLANISH VAZIRLIGI

БУХОРО МУСИҚА ФОЛЬКЛОРИНИНГ ТАРИХИЙ-НАЗАРИЙ ВА АМАЛИЙ МАСАЛАЛАРИ

Халқаро илмий-амалий конференция

МАТЕРИАЛЛАРИ

19-oktabr 2021-yil

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ БУХОРО ДАВЛАТ
УНИВЕРСИТЕТИ

МУСИҚА ТАЪЛИМИ КАФЕДРАСИ

БУХОРО МУСИҚА
ФОЛЬКЛОРИНИНГ ТАРИХИЙ-
НАЗАРИЙ ВА АМАЛИЙ
МАСАЛАЛАРИ

мавзусидаги халқаро илмий-амалий конференция

МАТЕРИАЛЛАРИ

19 октябрь

Бухоро - 2021

Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни, “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури”, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февральдаги ПФ-4947-сонли “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармони, Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори 31.05.2017й. ПҚ-3022 маданият ва санъат соҳасини янада ривожлантириш ва такомиллаштиришга доир чора-тадбирлар тўғрисида, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Халқаро бахшичилик санъати фестивалини ўтказиш тўғрисида”ги 2018 йил 1 ноябрдаги ПҚ-3990-сон қарорига мувофиқ **2021-йил “Ёшларни қўллаб-қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш йили”**га бағишланган 2021 йил 19 октябрь куни Бухоро давлат университетида **“Бухоро мусиқа фольклорининг тарихий- назарий ва амалий масалалари”** мавзусида илмий-назарий анжуман ўтказилмоқда.

Анжуманнинг мақсади-миллий, маданий ва маънавий меросимизни асраб-авайлаш ва бойитиш, ўзбек мусиқа фольклорини жумладан, Бухоро мавриги ва тароналарини янада ривожлантириш, ёшларнинг маънавий-ахлоқий ва маданий даражасини янада оширишни рағбатлантириш, миллий ва жаҳон маданиятининг энг яхши намуналари билан таништириш, ёшлар онги ва қалбида мустақиллик ғоясига, юқори маънавият ва инсонпарварлик анъаналарига садоқат туйғуларининг янада чуқур илдиз отиши, эстетик ва маданий эҳтиёжларни таъминлашга йўналтирилган маданий-оммавий тадбирлар ўтказиш, ижодкор ёшларга ҳар томонлама кўмаклашиш, маънан етук, интеллектуал ривожланган ва юқори маданиятли шахсларни тарбиялаш бўйича тавсиялар ишлаб чиқиш ҳамда Республикада ушбу соҳада эришилган илмий натижаларни амалиётга татбиқ қилиш.

Масъул муҳаррир:

Б.Х.Мадримов – педагогика фанлари номзоди,
профессор.

Тақризчилар:

Б.Мустафоев – педагогика фанлари номзоди, доцент
А.Р.Ҳамроев – педагогика фанлари номзоди, доцент

Тўпламга киритилган мақола ва тезислар мазмуни, илмийлиги ва далилларнинг ҳаққонийлиги учун муаллифлар масъулдирлар.

ИЛМИЙ АНЖУМАННИНГ ДАСТУРИЙ ҚЎМИТАСИ

1. О.Х.Хамидов - Университет ректори, раис;
2. О.С.Қаҳҳоров - Илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор, раис ўринбосари;
3. С.С.Азимов - Санъатшунослик факультети декани, п.ф.ф.д. (PhD), доцент, аъзо;
4. Т.И.Ражабов - Мусиқа таълими кафедраси мудири, п.ф.ф.д. (PhD) доцент, аъзо;
5. Б.Х.Мадримов - Мусиқа таълими кафедраси профессори, п.ф.н., аъзо
6. С.Д.Дўстов - Мусиқа таълими кафедраси профессори, п.ф.н., аъзо;
7. Д.Ю.Рузиев - Мусиқа таълими кафедраси ўқитувчиси п.ф.н. доцент, аъзо;
8. У.М.Миршаев - Мусиқа таълими кафедраси ўқитувчиси, котиб;

ИЛМИЙ АНЖУМАННИНГ ТАШКИЛИЙ ҚЎМИТАСИ

1. О.С. Қаҳҳоров - Илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор, раис;
2. С.С.Азимов - Санъатшунослик факультети декани, раис ўринбосари;
3. Т.И.Ражабов - Мусиқа таълими кафедраси мудири, п.ф.ф.д. (PhD) аъзо;
4. Б.Х.Мадримов - Мусиқа таълими кафедраси профессори, п.ф.н., аъзо
5. Ф.Г.Нуруллаев - Мусиқа таълими кафедраси доценти, аъзо
6. И.А.Кўшаев - Мусиқа таълими кафедраси аъзо катта ўқитувчиси,
7. У.М.Миршаев - Мусиқа таълими кафедраси ўқитувчиси, котиб
8. Т.Дж.Мухамедов - Мусиқа таълими кафедраси ўқитувчиси, аъзо

xattiharakatlar ham aks eta boshlaydi. O'yinlar mavzuyi doirasining kengayishi, ular mazmunining teranlashuvi, o'yin shakli va tuzilishining o'zgarishiga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Qodirova F. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. -T.: Ma'rifat madadkor, 2014.
2. Xasanboyeva O.U. va boshq. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. - T.: Ilm ziyo, 2006.
3. Atayeva N. va boshqalar. Umumiy pedagogika. -T.:Fan va texnologiya, 2015. 4. Daminov M., Adambekova T. O'yin mashg'ulotlari. - T.: O'qituvchi, 1993.
5. Shodmonova SH. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. - T.: Fan va texnologiya, 2008.
6. Qodirova F., Toshpulatova Sh., A'zamova M. Maktabgacha pedagogika. O'quv qo'llanma. - Toshkent: Ma'naviyat, 2013.

IQTIDORLI O'QUVCHILARNING MUSIQIY IJODKORLIK FAOLIYATI

Shamsiyev Sh.I., BuxDU Musiqa ta'limi kafedrası o'qituvchisi

ANNOTATSIYA: Yosh avlodni ijodiy fikrlashga o'rgatishga yangi va samarali yo'llarni izlab topish faqat o'qitish metodikasi sohasi taraqqiyoti uchun emas, barkamol shaxs tarbiyasini amalga oshirishda ham muhim ahamiyatga egadir. Turli metodik manbaalarda musiqiy bilim oluvchi o'quvchilarning ijodiy fikrlashga va ijodkorlikka o'rgatish borasida garchi yo'l - yo'lakay bo'lsa – da turli qarashlar mavjud. Masalan, ba'zi bir mutaxassislarining fikricha, ijodkorlikni shakllantirish uchun bolalarning bilimni anglab o'tish imkoniyatlarini rejalashtirib turli ilmiy axborotlardan to'g'ri xulosa chiqarib olishga o'rgatish jarayoni muhim hisoblanadi. Ushbu nazariy qarashning ahamiyatli tomoni shundaki, undan barcha turdagi musiqiy mashg'ulotlarda foydalanish mumkin.

Kalit so'zlar: iste'dod, izlanish, ijodiy, munosabat, yondoshish, nazariy, qiyoslash, tarbiya, tafakkur, harakat, kuy, qo'shiq, raqs, musiqa.

Musiqa ijodkorligi faoliyati bolalarda musiqiy tafakkur, izlanish va ijodkorlik malakasini o'stira borish uchun kata ahamiyatga egadir. Musiqa darolarida o'quvchilarni izlanishning eng qulay usullaridan biri musiqa mashg'ulotlarida ijro va qiyoslash metodidan foydalanish bo'lib, u quyidagicha amalga oshiriladi. Ushbu nazariy qarashning ahamiyatli tomoni shundaki, undan barcha turdagi musiqiy mashg'ulotlarda foydalanish mumkin. Musiqa ijodkorligi faoliyati bolalarda musiqiy tafakkur, izlanish va ijodkorlik malakasini o'stira borish uchun kata ahamiyatga egadir. Musiqa darolarida o'quvchilarni izlanishning eng qulay usullaridan biri musiqa mashg'ulotlarida ijro va qiyoslash metodidan foydalanish bo'lib, u quyidagicha amalga oshiriladi.

O'quvchi ijrosi namunadagi ijro bilan taqqoslanib, uning yutuq va kamchiliklari tahlili qilinmog'i zarur. Musiqa ta'limiga bu usulda yondoshish bilim o'quvchini o'z ustida mustaqil ishlashga, o'rganayotgan asar yuzasidan mustaqil fikrlashga, musiqiy asar ijrosiga ijodiy yondoshishga undaydi.

Musiqa ijodkorligi faoliyati sinfdagi iqtidorli va iste'dodli o'quvchilarga e'tiborni kuchaytirish, ularning badiiy ehtiyojini qondirish uchun juda muhimdir. Iste'dodning o'z vaqtida namoyon bo'lishi tarbiyaga va qo'llab-quvvatlashga bog'liqdir. Yoshlar

iste'dodining namoyon bo'lishiga qobiliyatlarni aniq tahlil etish, bolaning o'ziga xos fazilatlarini hisobga olish ijodiy qobiliyatlar rivojini samarali amalga oshirish uchun zarur. Qobiliyatlarni rivojlantirishning daraja va bosqichlari yangicha munosabatlar bilan bog'liq bo'ladi. Musiqiy qobiliyatning ma'lum bir darajasi istalgan o'quvchida shakllangan bo'lishi mumkin. Bu esa tashkil etilgan musiqiy tarbiya va o'quv jarayoni sharoitlarida rivojlantiriladi.

O'quvchi yoshlarning musiqiy qobiliyatini rivojlantirish maqsadida iste'dod va iqtidorni ongli rag'batlantirish, mukammallik uchun sharoit yaratish, ularning musiqa san'atiga bo'lgan munosabatlarini yanada o'stirish, turli san'at tadbirlarida ishtirok ettirish, olimpiadalar, san'at bayramlari, tanlovlar, uchrashuvlarga jalb etish lozim. Musiqa ijodkorligi faoliyati musiqa o'qituvchisi ijrosiga doira, chertib jo'rovoqlik qilish, tavsiya etilgan kuy ohangiga mos harakatlar topish, berilgan she'r parchisiga kuy bastalash kabi ijodkorlik amaliyolari bilan bajariladi. Musiqa o'qituvchisi biror musiqani ijro etganda unga doira bilan sherik bo'lish, avvalo biror ijro etilgan kuyga chapak bilan jo'r bo'lishni o'rganishda boshlanadi. Chapak jo'r bo'lgan bola keyinchalik qoshiq, safoil kabi urma asboblarda jo'rovoqlikni o'rgangach doira bilan sekin-asta jo'rovoqlikni yaxshi o'rganib, asar ijrosiga qo'shilishga harakat qiladi. Qo'shiq ijro etayotgan vaqtda o'qituvchi qo'l harakati bilan odatda asarni ta'kidlash ya'ni qo'lini pastga tomon harakatlantirib kuchli hissani, yuqori tomon esa kuchsiz hissani ko'rsatib qo'shiq kuylatadi. Bolalar esa ana shu harakatga monand ravishda boshqa asarlarga dirijyorlik qilib, o'z iste'dodlarini ko'rsatish mumkin. Bolaning bu harakatlarini kuzatib turgan o'qituvchi dirijyorning mehnatini, buning uchun ko'p o'qish va yaxshi musiqiy bilimga ega bo'lishi lozimligini o'quvchilarga tushuntirib borish kerak. O'qituvchi jozibali kuylay oladigan iste'dodli bolalarga biror - bir kichikroq she'rni qo'shiq qilib yoki hirgoyi qilib berishini so'rash mumkin. Ba'zi qobiliyatli bolalar bu she'r parchasiga yangi kuy bastalay oladilar. Yoki ilgari o'roganagan biror qo'shiqning musiqasiga moslab bemalol kuylab beradilar. Bunday holat iste'dodli bolalar tomonidan musiqa bilan harakatda ham sodir bo'ladi. Ba'zan sinf konsertida yoki maktabda o'tkazilayotgan bayram tadbirlarda har qanday iste'dodli o'quvchi ko'pchilik oldida sahnada o'zini yo'qotib sir bosib qo'shiq matnini yoki raqsdagi harakat sxemasini esdan chiqarib qo'yishi mumkin. Ana shunday holda qo'shiq matnini musiqiy pauza paytida zudlik bilan to'qib yoki raqs harakatini vaziyatdan chiqib keta olishi ana shu bolaning ham iqtidori ham iste'dodi ham ijodkorligi hisoblanadi. Musiqa o'qituvchisi bolalar tomonidan ijod qilib kelingan kuyga, qo'shiqqa, raqsga, musiqa savodidan tuzilgan masalaga ijobiy munosabatda bo'lishi, ularning ijodini qo'llab- quvvatlashi va rag'batlantirib borish zarur. Bularning barchasi bolalarning musiqa san'atiga bo'lgan mehrini yanada oshirishga ko'mak beradi.

ADABIYOTLAR

- 1.Karimova .D. - Musiqiy pedagogik mahoratl asarlari - Iqtisod Moliya 2008-yil. -103 bet
- 2.San'at yo'nalishlarida yoshlarni na'naviy-axliqiy tarbiyalash: izlanish, echim, va istiqbollarl mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plami. Buxoro-2013-yil.70 -71 betlar.
- 3.Qodirov.G.Q. Boshlang'ich maktabda ovozli kuylash. Toshkent O'qituvchi1992-yil. -156 bet.
- 4.Hamidova M.A. Xonandalik san'ati San'at jurnali nashriyoti. Toshkent

балетном пространстве	
С. В. Богдан. Смехотерапия как универсальная технология социально-культурной деятельности в воспитании базовой культуры подростков	73
Аксёнова М. В., Тарасова Ю. Б. Образовательные программы русской православной церкви как средство сохранения традиционной культуры России	79
Д.Реймов. Эмпатия как условие организации процесса обучения игре на скрипке в младшей возрастной группе	82
O'rinov A.A. Musiqiy faoliyatlarning badiiy-estetik xususiyatlari	85
Муродов М.Қ. Ёшларни маънавий-ахлоқий тарбиялашда бўлажак мусиқа ўқитувчиларининг вазифалари	88
Qayumov I.F. Yoshlar ma'naviy salohiyatini yuksalib borishida san'atning tutgan o'rnini	91
Umurova M.Yo. O'yin bola tarbiyasining muhim vositasi	93
Shamsiyev Sh.I Iqtidorli o'quvchilarning musiqiy ijodkorlik faoliyati	96
Хомидов Х.К. Талабаларда ватанга садоқат ғоясини шакллантиришнинг асосий мезонлари	98
Д.З.Ражабов. Халқ кўшиқларида композиция муаммоси	101
Моянов Ықласбай Жийенбаевич. Қорақалпоқ фольклор санъатининг ёшлар маънавий -ахлоқий тарбиясига таъсири	103
Raximov Abdurasul Ravshan o'g'li. XIX asr oxiri XX asr boshlarida Buxoroda musiqa va qo'shiqchilik san'ati	106
Х.Ахромов. Bolalar tafakkurini rivojlantirishda musiqa fanining o'rnini	107
Бобуршоҳ Нуруллаев. Ўзбек халқ кўшиқлари – бадий тушунчани ўстирувчи восита	110
Фаррух Гайбуллоевич Нуруллаев, С.Б. Саидий. Узлуксиз таълим тизимида Бухоро фольклор кўшиқларини ўргатишнинг ўрни ва аҳамияти	112
Munisa Uzakova. Adabiyot va musiqa fanlarini o'qitishda integratsiya	117
4-ШЎЪБА. ЎЗБЕК ХАЛҚ КЎШИҚЛАРИ - ХАЛҚИМИЗНИНГ БЕҚИЁС МАЪНАВИЙ МЕРОСИ	
Norova Sh.U. Xalq musiqa ijodini o'rganishda xalq qo'shiqlarining o'rnini	120
Qo'shayev I.A O'zbek xalq musiqa ijodi	122
Qurbonov J.J. Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarning qo'shiq aytish malakalarini oshirish	123
Karimov O.I. Xalq cholg'ularida o'qitish uslubiyoti	125
Raxmatova M.O. O'zbek xalq qo'shiqlarini o'rganishda hofizlik san'ati	127
Ramazonova O'.X. An'anaviy xonandalik ijrochiligida ovoz tanlash va tarbiyalash	129
Rahmonova I.M. O'quvchilarda estetik didni tarbiyalashda qo'shiqlarning o'rnini	131
Gulov Sadritdin Niyozovich. Umumta'lim maktablarida "musiqa madaniyati darslari"ning mohiyati	133
Ибодова Севарабону. Умумий ўрта таълим мактабларида халқ кўшиқларининг тарбиявий аҳамияти	135
Ibodov O'.R. Musiqa madaniyati darslarida xalq qo'shiqlaridan foydalanish	139
Ахромов Х.Х. Shaxsni tarbiyalash va shakllantirishda musiqaning o'rnini	141
Давлатназар Юсупов. Ўзбек бахшичилик санъатининг ривожини ва ёшлар	143